

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมสำหรับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ชส.ทบ.

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมสำหรับการแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา

ขั้นตอนในการวิจัย

- ขั้นที่ 1 การพัฒนาชุดฝึกอบรม
- ขั้นที่ 2 การตรวจสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมและศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน
- ขั้นที่ 3 การปรับปรุงชุดฝึกอบรม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมและเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ และได้นำข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คนมากำหนดเป็นองค์ประกอบหลักในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และยืนยันด้วยการหาค่าความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักกับหน่วยการเรียนรู้ซึ่งเป็นแบบประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินความสอดคล้องพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน พิจารณาเห็นว่าโครงสร้างขององค์ประกอบหลักกับหน่วยการเรียนรู้ของชุดฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันทุกประเด็นโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ 0.76- 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกอบรมตลอดจนเครื่องมือประกอบชุดฝึกอบรมแล้วส่งให้คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเนื้อหา แล้วปรับแก้ให้มีความสมบูรณ์หลังจากนั้นจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเครื่องมือ จำนวน 7 คน พิจารณาความเหมาะสมในด้านหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ทั่วไป โครงสร้างของชุดฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล ตลอดจนประเมินความเหมาะสมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย หน่วยการเรียนรู้ ชื่อกลยุทธ์ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและการประเมินผล ผลการพิจารณาความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า

2.1 ชุดฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.29 ถึง 4.86 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .38 ถึง .53 แสดงว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.14 ถึง 4.89 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .38 ถึง .53 และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .86 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

2.3 ผลของการหาค่าสหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha) ของแบบประเมินมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .84 แสดงว่าแบบประเมินพฤติกรรมมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมได้

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมและศึกษาพฤติกรรมนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกอบรมสำหรับการแก้ไขปัญหและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ชส.ทบ. ที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำเสนอให้คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ตรวจสอบก่อนที่จะนำไปใช้จริงและได้ประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมจากแบบประเมินความคิดเห็นของวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกที่มีต่อชุดฝึกอบรม นอกจากนั้นยังได้ประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากแบบประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สรุปผลการตรวจสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมพบว่า

1. ร้อยละ 80 ของผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

2. ร้อยละ 80 ของผลการประเมินความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.11 หลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.90 และในขั้นติดตามผลการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.87
4. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.34 หลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.99 และในขั้นติดตามผลการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.97
5. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านการรับรู้เกี่ยวกับสังคมก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.13 หลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.86 และในขั้นติดตามผลการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.84
6. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.21 หลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.88 และในขั้นติดตามผลการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.87

7. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้ง 4 ด้านก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.20 หลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.91 และในขั้นติดตามผลการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 2.89

จากผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าชุดฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ตามความเห็นของวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม คะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินพฤติกรรมทั้ง 4 ด้านของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมและขั้นติดตามผลก็พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมและขั้นติดตามผลไม่แตกต่างกันมากนักแสดงว่าชุดฝึกอบรมยังคงมีประสิทธิภาพอยู่ หลังจากการฝึกอบรมแล้ว 2 เดือน

ตอนที่ 3 ผลการปรับปรุงชุดฝึกอบรม

สรุปผลการปรับปรุงชุดฝึกอบรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการทะเลาะวิวาทจากข้อเสนอแนะของวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีดังนี้

1. เพิ่มเดิมสื่อ ที่เป็นวีดิทัศน์ และกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
2. ปรับกิจกรรมการฝึกระเบียบวินัยไปไว้ในวันที่ 4 ของการฝึกอบรมและเลื่อนกิจกรรมที่เป็นการเรียนการสอนไปไว้ในช่วงต้นของการฝึกอบรม
3. ปรับเวลาเพิ่มในองค์ประกอบหลักที่ 2.1 และ 2.2 จากเดิมองค์ประกอบหลักละ 1.5 ชั่วโมง เป็น องค์ประกอบหลักละ 2 ชั่วโมง
4. ปรับเวลาเพิ่มในองค์ประกอบหลักที่ 1.6 จากเดิม 2 ชั่วโมง เป็น 3 ชั่วโมง
5. ปรับลดเนื้อหา ที่เป็นเอกสารประกอบการบรรยายลง ให้เหลือเฉพาะเท่าที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม

การอภิปรายผล

ในการพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทและการตรวจสอบประสิทธิภาพมีประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การพัฒนาชุดฝึกอบรม

1. ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดฝึกอบรมโดยหาดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักกับหน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน ผลปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .76 ถึง 1 แสดงว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงถึงสูงมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้ได้ครอบคลุมและมีเนื้อหาสาระตรงกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทและยังได้เพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันมีผลกับการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การฝึกอบรมมีสัมฤทธิ์ผลและยังได้ยึดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของ ทาบา (Taba, 1962, p. 12) ซึ่งได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรทั้งแต่การตรวจสอบวินิจฉัยความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย จัดลำดับเนื้อหา คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้และเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรของ ศิริพงษ์ เสาภายน (2545) ซึ่งใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งของตำรวจชุมชน
2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบชุดฝึกอบรมทั้งฉบับรวม 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน พบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 ถึง 4.89 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ตรวจสอบและศึกษาข้อมูลพื้นฐานได้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม นอกจากนั้น ในการกำหนดความมุ่งหมาย นโยบายในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม การกำหนดรายวิชา เนื้อหา วิทยาการ กิจกรรม เทคนิควิธีในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีพัฒนาการจนบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมและผู้วิจัยยังได้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของ รัตนะ บัวสนธิ์ (2535) มาเรียม นิลพันธุ์ (2536) ยุวดี ฤาชา (2536) และ พรชัย หนูแก้ว (2541) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Learning) เน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม โดยนำหลักการสอนทักษะชีวิตมาประยุกต์ใช้ ซึ่งได้แก่ การสอนความรู้ การสอนเจตคติ และการสอน

ทักษะ สำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงผู้เข้ารับการอบรมว่ามีความจำเป็นหรือมีความต้องการในระดับใด ในกรณีของชุดฝึกอบรมเพื่อแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทนั้น จุดประสงค์คือ เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะและแนวคิดสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างถูกวิธี และมีความปลอดภัย ซึ่งมีข้อพิจารณาหลักอยู่ 3 ประการ คือ

- (1) การกำหนดเป้าหมายขั้นต้น
- (2) การเลือกกิจกรรมการฝึกอบรม
- (3) การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการฝึกอบรม

โดยผ่านมวลประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผ่านกระบวนการสะท้อนความคิดเห็นและถกแถลงจนเกิดความเข้าใจและความคิดรวบยอดและนำผลการถกแถลงที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2533, หน้า 16-17) ซึ่งได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรซึ่งประกอบด้วย ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการใช้หลักสูตร และระบบการประเมินผลหลักสูตร

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ของผู้เข้ารับการอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ก่อนการนำไปทดลองใช้พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมตั้งแต่ 4.14 ถึง 4.89 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิ่งที่ต้องการจะวัดตรงกับพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างแบบสังเกตเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีหลักการสร้างดังนี้ คือ

- 3.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 3.2 ให้ความหมายพฤติกรรมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา
- 3.3 สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้น
- 3.4 นำไปให้ผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเรื่องนั้นเป็นผู้ตรวจสอบและปรับแก้ให้เกิดความสมบูรณ์ต่อไป

สำหรับขั้นตอนการตรวจสอบผู้วิจัยได้ใช้ดุลยพินิจของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องมือเน้นการตรวจสอบที่ลักษณะพฤติกรรมกับข้อคำถามและได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตามโครงสร้างและได้ส่งให้คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ตรวจสอบและปรับแก้เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

4. ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินพฤติกรรมโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ Cronbach ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 10 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 1 เดือน พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น .84 แสดงว่าแบบประเมินพฤติกรรมมีค่าความเชื่อมั่นสูง ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะผู้วิจัยได้ป้องกันความลำเอียง (Bias) ที่อาจเกิดขึ้น โดยใช้ผู้ประเมินพฤติกรรม 3 คนต่อผู้เข้ารับการอบรม 1 คน และใช้การสังเกตทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในการสังเกตนั้นใช้ได้ดีสำหรับการศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลรวมถึงปรากฏการณ์และพิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีข้อดีดังนี้ คือ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 109-111)

1. การสังเกตทางตรงทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงได้มาก เนื่องจากการได้ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ
2. ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกสังเกตไม่เต็มใจเล่าเป็นคำพูด
3. การสังเกตช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากวิธีการอื่น ๆ และใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้จากวิธีการอื่นด้วยแนวทางในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชาวอรรณพแบบผสมผสานของ ปิยะวรรณ เลิศพานิช (2547) ซึ่งได้พัฒนาแบบประเมินชาวอรรณพและหาค่าความเที่ยง โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันงานวิจัยของ ปฐมพร คู่บรรเทิง (2547) ในการพัฒนาแบบประเมินเป้าหมายของการพัฒนาแบบประเมินเป้าหมายการสอนของครูฉบับภาษาไทยตามแนวคิดของแอ็งเงโลและครอสสำหรับครู ซึ่งได้พัฒนาแบบประเมินและตรวจสอบคุณภาพโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญและหาความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

การตรวจสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม

ผลการประเมินประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ด้านการประเมินวิทยากร ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด วิทยากรมีความเป็นกันเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ มีความรู้ ความสามารถในการเนื้อหาวิชาที่สอนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 มีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากวิทยากรที่เข้าร่วมในการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมส่วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านและผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกวิทยากรไว้ว่า จะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปีและต้องมีความเข้าใจเรื่องของจิตวิทยาวัยรุ่น มีวิธีการสอนที่หลากหลายสามารถที่จะบูรณาการวิธีการสอนเข้าด้วยกันและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีและมีความเชี่ยวชาญในรายวิชาที่รับผิดชอบดังนั้นวิทยากรที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาจึงสามารถถ่ายทอดประสบการณ์

และองค์ความรู้ให้กับผู้เข้ารับการฝึกได้อย่างชัดเจนทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดแนวคิดในการแก้ไข ปัญหาได้อย่างเหมาะสมผ่านกระบวนการฝึกทักษะชีวิตที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ พึงประสงค์และหล่อหลอมพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. ในด้านการประเมินการจัดการเรียนการสอน ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้จริงอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 100 การใช้สื่อเทคโนโลยี ประกอบการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 98 มีการสอนโดยเรียงลำดับจากง่ายไปหายากอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96 ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 92 ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมและการสอนโดยเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกทักษะชีวิตอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 88 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น มีการเรียงลำดับวิชาจากง่ายไปยากเพื่อสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้จากวิชาที่ง่ายเพื่อให้ผู้เข้ารับการ อบรมเกิดกำลังใจและความเชื่อมั่นในตนเอง การจัดรายวิชาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีลักษณะที่ เกี่ยวเนื่องและความสัมพันธ์กันนอกจากนั้นยังได้จัดการอบรมวิทยากรก่อนการฝึกอบรม เพื่อให้ ทราบขอบเขตของชุดฝึกอบรม จุดประสงค์ของรายวิชาและศึกษารายละเอียดของเนื้อหา การจัด กิจกรรม ตลอดจนงานการวัดและการประเมินผลและวิทยากรยังได้มีการเตรียมการต่าง ๆ ในการ สอนมาเป็นอย่างดี ตั้งใจถ่ายทอดเนื้อหา มีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการฝึกอบรม

3. ในการประเมินความเหมาะสมของชุดฝึกอบรมโดยวิทยากร 8 คน พบว่า ชุดฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 100 ทุกรายการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุด ฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นตอบสนองความต้องการของนักเรียนในการที่จะป้องกันและแก้ไข ปัญหา การทะเลาะวิวาทได้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้และยังได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน ถึงสาเหตุ แนวทางแก้ไขและองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย อื่น ๆ อีกทั้งยังได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องมืออีก 7 คน ซึ่งผลของการพัฒนาโครงสร้างชุดฝึกอบรมเป็นไปตามหลักการที่กล่าวไว้แล้ว จึงทำให้มี ประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ฝึกอบรมเพื่อป้องกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทได้ นอกจากนี้ หน่วยการเรียนรู้และองค์ประกอบหลักที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ใช้วิธีการบรรยายเพื่อให้ความรู้พื้นฐาน ก่อนนำไปสู่การฝึกทักษะชีวิตและการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมใน การฝึกอบรมเกิดแรงจูงใจให้กล้าคิดและกล้าแสดงออกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอฟแมน

(Hoffman, 1972 อ้างถึงใน อรรถพร พรมใหม่, 2544, หน้า 40) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะทางจริยธรรม 4 ประการ คือ ความรู้สึกรับผิดชอบ การยอมรับและสารภาพผิด การยึดหลักแห่งตนและการต้านทานสิ่งยั่วยุพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และให้ความรักในช่วงอายุ 4-13 ปี จะมีลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่เอาใจใส่และจากแนวคิดของ ฟ็องฟังก์ เกิดพิทักษ์ (2543, หน้า 13-20) ที่กล่าวไว้ว่าคนที่มีความประพฤติเหมาะสมจะสามารถยอมรับและเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เฮอร์ช (Hirschi, 1969 อ้างถึงใน ป.รัตนปัญญา, 2545, หน้า 56-60) ที่ได้สรุปไว้ว่า การที่บุคคลไม่มีความผูกพันและไม่มีความเชื่อว่า บุคคลควรจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคมจะเป็นสาเหตุให้กระทำความผิดได้ เมื่อใดก็ตามที่เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกว่า ตนเองไม่ใช่ส่วนหนึ่งของสังคมก็จะคิดว่า ไม่จำเป็นต้องทำตามกรอบของสังคมนั้น ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำความผิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัสเซน (Mussen, 1969 อ้างถึงใน จิรพัฒน์ พรหมสิทธิการ, 2543, หน้า 9) ที่ศึกษาถึงพัฒนาการและบุคลิกภาพของเด็กพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กในลักษณะที่พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความรู้สึกรับผิดชอบในตัวเด็กและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟาโนลี (Fagnoli, 2004) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือกันระหว่างครอบครัวและโรงเรียนพบว่า ความสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนจะเกิดประโยชน์โดยตรงต่อตัวนักเรียนเองและยังส่งผลถึงครู ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ปกครองด้วย

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน พบว่า ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ซึ่งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 2.11 หลังการฝึกอบรมเท่ากับ 2.90 และในขั้นติดตามผลมีค่าเท่ากับ 2.87 แสดงให้เห็นว่า หลังการอบรมผู้เข้ารับการฝึกมีพัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักนำหลักธรรมทางศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มนัส บุญประกอบ และวิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี (2546) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี (2546, หน้า 50) ที่กล่าวถึง สาเหตุของการมีพฤติกรรมก้าวร้าวและการประพฤติดีของเยาวชนไว้ว่า มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรม ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะทางอารมณ์ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 2.34 หลังการฝึกอบรมเท่ากับ 2.99 และในขั้นติดตามผลมีค่าเท่ากับ 2.97 แสดงให้เห็นว่า หลังการอบรมผู้เข้ารับการฝึกมีคุณลักษณะทางอารมณ์ที่เหมาะสมสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรม เนื่องมาจากผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้เพิ่มขึ้น เกิดความเข้าใจวิธีการและความจำเป็นในการ

สำรวจตนเอง รู้จักบังคับจิตใจตนเองให้เป็นผู้มีความสุ่มรอบคอบ รู้จักคิดก่อนที่จะทำและพัฒนากระบวนการคิดได้อย่างสร้างสรรค์ รู้จักการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ อ้อมเดือน สดมณี (2546) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับ พฤติกรรมความก้าวร้าว สภาพเชิงจิตสังคมของวัยรุ่น ลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรม ทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นรวมทั้งการฝึกเพื่อสร้างเสริมพลังจิตในลักษณะการป้องกันพฤติกรรม ทะเลาะวิวาท ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม เท่ากับ 2.13 หลังการฝึกอบรมเท่ากับ 2.86 และในขั้นติดตามผลมีค่าเท่ากับ 2.84 แสดงให้เห็นว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกมีความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบของสังคมเพิ่มมากขึ้น รู้จักวางตัวได้ อย่างเหมาะสมในแต่ละบริบท เข้าใจความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายหรือกฎข้อบังคับเดียวกันใน แต่ละสังคมหรือชุมชน ซึ่งทุกคนในแต่ละสังคมก็ต้องยอมรับกฎระเบียบและกฎข้อบังคับ เดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละสังคมจะมีผู้อยู่ในสังคมนั้น ๆ เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นผู้เข้ารับการอบรมยังได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด ซึ่งสอดคล้อง กับทฤษฎีโครงสร้างและการควบคุมทางสังคมของ เมอร์ตัน (Merton, 1980, p. 12) ที่กล่าวไว้ว่า โครงสร้างทางสังคมมีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ จุดมุ่งหมายสำหรับคนทั่วไปในการดำรงอยู่ใน สังคมและวิธีการที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น เมื่อใดก็ตามที่องค์ประกอบทั้ง 2 เกิดความขัดแย้งหรือ ขาดความสมดุลจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนขึ้นในสังคม นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ในการป้องกันการเกิดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นแนวคิดของ Division of Violence Prevention National Center for Injury Prevention and Control Center for Disease Control and Prevention Atlanta แห่งมลรัฐจอร์เจีย (Thornton et al., 2002, pp. 119-121) ใน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองมี ค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 2.21 หลังการฝึกอบรมเท่ากับ 2.88 และในขั้นติดตามผลมีค่าเท่ากับ 2.87 แสดงให้เห็นว่า หลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น เนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และตัวของเด็กเอง ซึ่งเป็นผู้เข้ารับการอบรมได้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันดีขึ้น มีความร่วมมือ กันในการจัดกิจกรรมร่วมกัน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีของจิตวิทยาวัยรุ่นและ แนวทางการแก้ไขปัญหามหาการทะเลาะวิวาทให้กับผู้ปกครองและยังร่วมกันนำปัญหาสาธารณะประโยชน์ ร่วมกัน การจัดทำโครงการให้คำปรึกษาทางด้านจิตวิทยาจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทางออกใน การระบายถึงปัญหาของตนเองและแสวงหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน โครงการอาจารย์ที่ปรึกษาจะ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ที่ปรึกษา นอกจากนั้นแล้วโครงการ เยี่ยมบ้านนักเรียนก็จะทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้มีโอกาสพบปะและพูดคุยกับผู้ปกครอง เรื่องของ

ความประพฤติ การปฏิบัติตนเมื่ออยู่บ้านและผลการเรียนของนักเรียนเป็นการแสวงหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมที่ยังไม่เหมาะสมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเทศเกอร์ (Whittaker, 2004) ซึ่งได้ศึกษาปรากฏการณ์การเยี่ยมบ้านนักเรียนและพบว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน และยังสอดคล้องแนวคิดของ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2540, หน้า 92-94) ที่กล่าวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่พัฒนาเด็กทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

5. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมที่เหมาะสมในภาพรวมโดยการวิเคราะห์จากแบบประเมินพฤติกรรมพบว่า ก่อนเข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 และหลังจากฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้วมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 และในขั้นติดตามผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 สรุปได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้ง 4 ด้านสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมและมีค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยในขั้นติดตามผล แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หน่วยการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วยได้เป็นอย่างดีและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ปัญหาการทะเลาะวิวาททั้งภายในและภายนอกโรงเรียนลดลงมากแสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพสูง อาจเนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม มีความกระตือรือร้นและมีความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความเหมาะสมตามแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมว่า เป็นการฝึกและศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมิใช่การนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปลงโทษ สำหรับคะแนนเฉลี่ยในขั้นติดตามผลลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม แต่ไม่แตกต่างกันมากนัก แสดงถึงความคงทนของการฝึกอบรมที่ยังคงมีผลอยู่หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและสามารถซึมซับแนวทางปฏิบัติตนให้เหมาะสมได้ทีละเล็กละน้อย จนสามารถปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง (2538) ได้ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับครูประถมศึกษาและผู้บริหาร โรงเรียนสามัญ จำนวน 19 คน พบว่า ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย หลังการฝึกอบรมสูงกว่า ก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับผลงานวิจัยของ รัตนะ บัวสนธิ์ (2535) มาเรียม นิลพันธุ์ (2536) ยุวดี ฤาชา (2536) และ พรชัย หนูแก้ว (2541) ซึ่งได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย และผลการฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพัฒนาการที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรม (ศิริพงษ์ เสาภาชน, 2545, หน้า 140) นอกจากนั้น สุภาพันธุ์ รื่นสำราญ (2525) ได้สรุปไว้ว่า การป้องกันเหตุนักเรียนทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายนั้น ต้องสร้างความรัก

ความเข้าใจในครอบครัว สามารถให้คำปรึกษาได้ เมื่อเยาวชนมีปัญหา การปฏิบัติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต การทำงาน การเข้าสังคม ครู-อาจารย์ที่ให้การศึกษา ต้องเพิ่มความดูแลเอาใจใส่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูรศรี มณีสร (2532, หน้า 6) ที่กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงมักมีปัญหาเกิดขึ้น ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคมและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ โดยมีหลัก 3 ประการ คือ การเข้าใจทัศนคติของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ การเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในสังคมและการรู้จักแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบทบาทให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. จากผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมในขั้นติดตามผลพบว่า มีค่าลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าควรจะต้องจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงอาจต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างยั่งยืนซึ่งเป็นหน้าที่ที่โรงเรียนจะต้องนำกิจกรรมการฝึกอบรมไปสอดแทรกไว้ในแต่ละปีการศึกษาและควรจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างน้อย 1 ครั้งต่อ 1 ภาคการศึกษา
2. จากผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมซึ่งวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงชุดฝึกอบรม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการปรับปรุงเพิ่มเติมจำนวนเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้และการสลับหน่วยการเรียนรู้ในบางหน่วยซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นสอดคล้อง จึงได้นำมาปรับปรุงเป็นชุดฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นไป
3. ควรนำชุดฝึกอบรมไปใช้ในการฝึกอบรมนักเรียนทุกชั้นปี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดความตระหนัก และมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำแนวทางที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปพัฒนากระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง
4. โรงเรียนควรได้จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้กับครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาละเอียดและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทตาม แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันทุกฝ่าย โดยให้ถือเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
5. การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตเพื่อป้องกันปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท นับได้ว่ามีความสำคัญมาก ดังนั้น โรงเรียนควรให้ความรู้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง โดยนำเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ เช่น ทักษะในการควบคุมอารมณ์ ความเป็นผู้นำ และวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์ ไปจัดปรับให้มีการเรียนการสอนในทุกระดับชั้น ให้เหมือนกับการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ตลอดจนจัดให้มีการวัดและประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทต่อไป

6. สภาพปัญหาของครู อาจารย์ที่เป็นอาจารย์ปกครองหรืออาจารย์ที่ปรึกษากิตติ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากการสอน โรงเรียนควรต้องหามาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครู อาจารย์เต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การพิจารณาความดีความชอบประจำปี การจัดสรรงบประมาณในกิจกรรมการเยี่ยมบ้านและกิจกรรมทางด้านงานปกครอง ตลอดจนยกย่องชมเชยผลการปฏิบัติงานเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดำเนินการพัฒนาและจัดทำชุดฝึกอบรมเพื่อแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่สถานศึกษาต่าง ๆ จะได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยเน้นที่หลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมมากกว่าการออกคำสั่งหรือคำชี้แจงเพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลหรือแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ทุกสถานศึกษาจะได้มีแนวทางจัดกิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้ภายในกรอบของหลักสูตร ซึ่งจะมีความเหมาะสมกว่าการให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดกิจกรรมการฝึกอบรมกันเอง โดยไม่มีกรอบหรือแนวทางปฏิบัติ

2. ผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาทุกระดับควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องทำให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องมีบทบาทหลักหรือเป็นแกนนำในการที่จะแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนภายในสถานศึกษาของตนเองและในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างโรงเรียนทุกระดับ ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลการทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อหาความสัมพันธ์และติดตามผลในระยะยาว เช่น 1 ปี หรือจนจบการศึกษา

2. ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาท
ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทในนักเรียนกลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ
เพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มสาขานั้น ๆ
4. ควรมีการขยายผลการวิจัยในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาคและระดับชาติ
ต่อไป